

Proces implementacije LEAP-a za Bor

Process of LEAP Bor implementation

Milan Trumić,* Toplica Marjanović,¹ Dragan Ranđelović²
¹LEAP Kancelarija Bor
²RTB Bor

IZVOD

LEAP dokument kao strateško planski dokument za zaštitu i unapređenje životne sredine lokalne zajednice, nakon usvajanja u parlamentu postaje proces. Proces LEAP-a pokrenuo je Ekološki klub društva mladih istraživača 2001. godine a 2002. godine rukovodstvo lokalne samouprave je podržalo njegovu realizaciju. Juna 2003. godine je jednoglasno usvojen LEAP dokument u parlamentu. Uporedo sa izradom LEAP dokumenta započeta je i realizacija i rešavanje pojedinih prepoznatih problema. U ovom radu dat je pregled implementacije LEAP-a za Bor.

Ključne reči: LEAP, zaštita životne sredine, ekologija, implementacija LEAP-a

ABSTRACT

LEAP document as strategic-plan document for development and advancement of local community environment becomes process after it was adopted in the parliament. LEAP process was initiated by Environment club of young researchers association in 2001 and in 2002 local authority supported its realization. LEAP document was unanimously adopted in the parliament in June 2003. Parallel with development of LEAP document, realization and solution of certain recognized problems started. The review of LEAP implementation for Bor is presented within this work.

Key words: LEAP, environment protection, ecology, LEAP implementation.

1.0 UVOD

Lokalni Ekološki Akcioni Plan (LEAP) Bora nastao je u godini kada se obeležava stogodišnjica savremenog rudarenja u ovom kraju. Intenzivna eksploatacija i prerada rude bakra, čiji je jedini cilj bio ostvarenje što većeg profita, dovela je do degradacije i zagađenja životne sredine koje se mogu meriti kao lokalna ekološka katastrofa. Sadašnje stanje životne sredine je ograničavajući faktor razvoja, ne samo Bora, već i cele Timočke krajine.

Rukovodstvo lokalne vlasti je u toj ideji prepoznalo mogući izlaz iz sveukupne krize i podržalo njegovu realizaciju. LEAP je prihvaćen od svih sektora društva i pojedinaca. Formiran je Građanski forum kojim je predsedavao Potpredsednik SO Bor. Građanski forum je donosio sve strateške odluke, formirao je Stručni tim i imenovao Koordinatora LEAP-a.

Uspešna edukacija i inovacija znanja članova Stručnog tima obavljena je na seminarima koji su organizovani zahvaljujući podršci Agencije za zaštitu životne sredine Ujedinjenih Nacija i

* Milan Trumić, Moše Pijade 5/IV, 19210 Bor, e-mail: leapbor@ptt.yu

GRID-Arendala. UNEP je materijalno pomogao formiranje LEAP kancelarije i njeno uspešno funkcionisanje u fazi pripreme dokumenta. Njegova pomoć se ogledala i u nabavci opreme za proširenje i opremanje savremenim uređajima sistema monitoringa kvaliteta vazduha čiji su podaci bili neophodni za utvrđivanje stanja životne sredine i opredeljivanje prioriternih akcija.

Učešće građana u definisanju dokumenta i donošenju odluka bilo je od velikog uticaja na kvalitet procesa i dokumenta. Ministarstvo za prirodna bogatstva i zaštitu životne sredine finansiralo je realizaciju ankete kojom je obuhvaćeno 2% stanovništva a koja je bila jedan od osnova na kojoj se temelji strategija realizacije LEAP-a.

Informativni mediji su redovno pratili tok svih aktivnosti, o tome pravremeno i objektivno obavestavali javnost i time doprineli da se građani uključe u ceo proces.

Biznis sektor, iako opterećen brojnim proizvodnim, ekonomskim, i pre svega ekološkim problemima, prihvatio je ovaj proces kao priliku da se uključi u opštu društvenu akciju sanacije posledica stogodišnjeg zagađenja.

Naučno – stručne i medicinske institucije su stavile na raspolaganje svoje podatke za potrebe LEAP – a koji su osnova stručne procene.

Obrazovne institucije su LEAP proces shvatile kao mogućnost proširenja svojih obrazovno – vaspitnih programa i usmeravanje svog rada na podizanje ekološke svesti i formiranja novog načina ekološkog ponašanja, pre svega budućih generacija.

Ovaj dokument je samo prvi korak ka rešavanju ekoloških problema Borske opštine, održivom razvoju i stvaranju kvalitetnijih, humanijih uslova života sadašnjih i budućih generacija. On je rezultat rada stručnjaka koji su bili spremni da svoja znanja, iskustva, ideje i vizije pretoče u konkretne akcije i tako pomognu svojoj zajednici, da reše probleme koji su nastajali celog prošlog veka.

Implementacija predstavlja glavnu fazu u LEAP procesu i ona je na primeru Bora pokrenuta još u fazi izrade dokumenta. U ovom radu dat je pregled dosadašnjih aktivnosti na implementaciji LEAP dokumenta.

2.0 ŠTA JE URAĐENO:

2.1 Kvalitet vazduha

U toku izrade LEAP dokumenta, nakon obrade rezultata ankete građana i održanih tribina i diskusija u radnim grupama veoma jasno se izdvojilo zagađenje vazduha iz metalurških postrojenja kao prioritetni problem lokalne zajednice. Zahvaljujući agenciji za zaštitu životne sredine Ujedinjenih Nacija UNEP/UNOPS-u koji je finansirao rad LEAP kancelarije i koji je saznajući za prve rezultate LEAP-a odlučio da pokloni Borskoj opštini opremu za automatsku kontrolu koncentracije sumpordioksida i lebdeće prašine, započeta je implementacija još u fazi izrade LEAP dokumenta. Jedna stacionarna stanica za kontrolu koncentracije sumpordioksida instalirana je u parku u centru grada (slika 1), u kojoj postoji i meterološka stanica, a druga na skladištu jugopetrola. Mobilna stanica koja kontroliše koncentraciju lebdeće prašine se po potrebi instalira na lokacijama koje su najugroženije. Oprema je u vlasništvu Skupštine Opštine, njom rukuje relevantna stručna institucija a upravlja ekspertski tim koji čine predstavnici: Opštinske vlade,

Slika 1. Stacionarna stanica

LEAP tima, stručnih institucija (Institut za bakar Bor, Zavod za zaštitu zdravlja Timok Zaječar, medicinski centar Bor), Inspektor za zaštitu životne sredine i relevantna nevladina organizacija (Društvo mladih istraživača Bor). Tim za upravljanje monitoring sistemom za svoj rad odgovoran je Opštini Bor i Građanskom forumu za LEAP.

U cilju poboljšanja kvaliteta vazduha i zadatka smanjenja emisije sumpordioksida i arsena za 50% do 2006. godine RTB Bor i Topionica i rafinacija bakra su izvele sledeće aktivnosti:

- Obezbedili tržište za plasman sumporne kiseline
- Rekonstruisali opremu za prihvatanje, vuču, transport i otprašivanje topioničkih gasova koji se koriste za proizvodnju sumporne kiseline, obnovili opremu i osposobili rad fabrike sumporne kiseline.

U cilju poboljšanja kvaliteta vazduha i zadatka smanjenja emisije prašine sa flotacijskih jalovišta njihovom tehničko-biološkom rekultivacijom do 2006. godine, završen je projekat rekultivacije brane flotacijskog jalovišta Veliki Krivelj, i izabran je izvođač radova.

2.2 Kvalitet voda

2.2.1 Vodosnabdevanje

U cilju smanjenja gubitka vode u industriji dat je zadatak da se do 2006. godine gubitak vode smanji za 40%. U pogonima Topionice i rafinacije bakra je samo boljim upravljanjem vodama smanjena potrošnja tehničke vode (vode sa Borskog jezera) za tri puta.

U cilju obezbeđenja dovoljnih količina vode za piće i realizacije projekata vodosnabdevanja sela, izgrađeni su vodovodi u selima Zlot i Luka.

2.2.2 Zaštita voda

U cilju zaštite površinskih voda, otpadnim vodama iz rudarstva, uvođenjem novih tehnologija prerade rudničkih voda, konzorcijum firmi iz Srbije i Slovenije je finansirao izradu pilot postrojenja za prečišćavanje rudničkih (jamskih) voda koristeći najsavremeniju tehnologiju za izdvajanje teških metala iz rastvora i ispuštanje čiste tehničke vode u vodotokove. Ohrabrujući rezultati dobijeni u pilot postrojenju i zainteresovanost RTB-a, s jedne i investitora sa druge strane, ukazuju na nastavak ispitivanja i izgradnju postrojenja većih kapaciteta.

U cilju zaštite površinskih voda, otpadnim vodama iz domaćinstva, sa zadatkom izgradnje sistema za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda vršeni su pregovori predstavnika Opštine Bor sa Francuskom firmom Viola uz posredovanje Ministarstva za zaštitu prirodnih vrednosti i životne sredine Vlade Republike Srbije i dogovorena je izrada studije i projekata za izgradnju postrojenja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda uz odobravanje dugoročnog povoljnog kredita od strane Francuske vlade za investiranje u izgradnju postrojenja.

U cilju biološke rekultivacije i revitalizacije degradiranih reka do 2012. godine i zadatka rekultivacije priobalja Borske reke i Velikog Timoka zasutih flotacijskom jalovinom, obavljani su razgovori sa Austrijskom firmom koja raspolaže opremom i tehnologijom i napravljena je gruba tehno-ekonomska analiza uz saradnju Ministarstva za zaštitu prirodnih vrednosti i životne sredine i Ministarstva finansija od kojih se očekuje odgovor vezan za finansiranje dela troškova.

2.3 Kvalitet zemljišta

U cilju revitalizacije poljoprivrednog zemljišta do 2010. godine tokom 2003. godine podeljeno je poljoprivrednicima 1600 tona krečnjaka za smanjenje kiselosti zemljišta. Nastavak ovih aktivnosti očekuje se i tokom 2004. godine. Nosilac aktivnosti je Ministarstvo za poljoprivredu Vlade Republike Srbije i odeljenja za poljoprivredu opštinske uprave.

2.4 Otpad

U cilju smanjenja uticaja opasnog otpada na životnu sredinu i zadataka rešenja problema neadekvatno odbačenog otpada UNEP/UNOPS misija je organizovala i finansirala odvoženje i uništavanje neoštećenih transformatorskih kondenzatora sa piralenom preostalih nakon bombardovanja trafostanice Bor3 u krugu pogona RTB-a.

2.5 Ekološka svest

U cilju jačanja kapaciteta za ekološku edukaciju i podizanja ekološke svesti formirana je gradska mreža ekoloških informacionih resursa u čijem sastavu su sve institucije u Boru koje poseduju bilo kakve resurse na temu zaštite životne sredine. Mreža trenutno broji 12 institucija i permanentno se širi i unapređuje. U okviru ove saradnje dogovorena je i zajednička saradnja u obeležavanju ekološki značajnih datuma u toku godine i ova akcija je nazvana "Ekološki dani Bora".

U cilju podizanja stručnog znanja i kompetentnosti i zadatka uvođenja novih obrazovnih profila do 2005. godine, u srednjoj Rudarsko-metalurškoj školi je uveden novi profil iz oblasti zaštite životne sredine. Na Tehničkom fakultetu u Boru 2003. godine je uveden novi smer pod nazivom "Inženjerstvo zaštite životne sredine", a trenutno je u proceduri uvođenje još jednog smera pod nazivom "Reciklažne tehnologije i održivi razvoj".

Nastavljena je organizacija naučno-stručnog skupa "Ekološka istina" koja iz godine u godinu beleži povećanje broja radova kako naših tako i inostranih naučnika i stručnjaka.

Nastavljeno je izdavanje biltena "EKO BOR" koji je pratio napredak LEAP procesa.

ZAKLJUČAK

Lokalni Ekološki Akcioni Plan Bora predstavlja saglasnost različitih interesa u Opštini o najpogodnijim metodama za održivi razvoj i rešavanje problema zaštite životne sredine. On mora biti povezan sa procesima planiranja i odlučivanja na lokalnom i nacionalnom nivou.

Uspešna realizacija ovog LEAP-a zavisi od realizacije brojnih zadataka, ciljeva i aktivnosti iz oblasti: pravne regulative, primene tehnološko – tehničkih mera, ekonomskih odnosa, organizacije, upravljanja, jačanja institucija, obrazovanja i zdravstva.

Započeta implementacija LEAP-a i aktivnost svih zainteresovanih strana u ovom procesu ukazuju na odlučnost lokalne zajednice da, koristeći sve raspoložive resurse i potencijale, reši nagomilane ekološke probleme.

LITERATURA

1. Lokalni ekološki akcioni plan Opštine Bor, 2003., Izdavači: UNEP i Građanski LEAP forum Opštine Bor.